

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Кафедра історії України та спеціальних історичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

(Майя НІКОЛАЄВА)

2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ ЕЛІТИ
POLITICAL CULTURE OF UKRAINIAN ELITE

Рівень вищої освіти: Другий (магістерський)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 032 Історія та археологія

Освітньо-професійна програма: Історія та археологія

Робоча програма навчальної дисципліни «Політична культура української еліти / Political culture of Ukrainian elite». Одеса: ОНУ, 2022. 34 с.

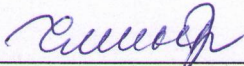
Розробник: Бачинська Олена Анатоліївна, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України та спеціальних історичних дисциплін.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України та спеціальних історичних дисциплін

Протокол № 1 від “5” вересня 2022 р.

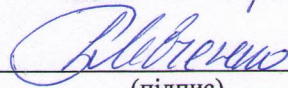
Завідувач кафедри (Олена БАЧИНСЬКА)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП «Історія та археологія»

 (Олена СМИНТИНА)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

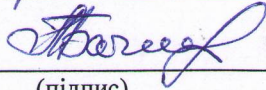
Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від “6” вересня 2022 р.

Голова НМК (Галина ЛЕВЧЕНКО)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри історії України та спеціальних історичних дисциплін

Протокол № 1 від “28” серпня 2023 р.

Завідувач кафедри (Олена Бачинська)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від “_____” _____ 20____ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 Всього годин – 90 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> Спеціальність <u>032 Історія та археологія</u> Рівень вищої освіти: <u>другий (магістерський)</u>	Обов'язкова дисципліна	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2	2
		<i>Семестр</i>	
		3	3
		<i>Лекції</i>	
		20	8
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		10	-
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		60	82
Вид контролю: іспит			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Важко знайти тему, якій присвячена така кількість видань, досліджень, монографій, ніж тема формування та розвитку еліт. Дослідження формування та розвитку української еліти на різних етапах історії розпочалось досить недавно. Політична культура української еліти зіграла одну з важливих ролей в історичному процесі в Україні, у формуванні поглядів на державу та державність зокрема, на місце української держави у європейському просторі. Тому вивчення даної теми дозволяє ширше та ґрунтовніше доповнити різні курси з історії України протягом ІХ– початку ХХ ст.

Предметом даної дисципліни є вивчення орієнтирів української еліти на політичну систему та її складові протягом доби середньовіччя та модерного часу.

Курс ставить за **мету** вивчити проблеми виникнення, становлення та розвитку українського еліти протягом епохи середньовіччя та модерної доби.

В зв'язку з метою ставляться наступні **завдання**:

1. Опрацювати основну джерельну базу та проаналізувати історіографію теми.
2. Порівняти теорії виникнення української еліти, розкрити основні етапи її розвитку.
3. Охарактеризувати діяльність видатних політичних і духовних діячів.
4. Визначити роль і значення української еліти в історії України: військовій, соціальній та політичній.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького

та/або інноваційного характеру в галузі історії та археології.

загальні (ЗК):

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК01);
- здатність спілкуватися іноземною мовою (ЗК04);
- цінування та повага різноманітності та мультикультурності (ЗК08).

спеціальні (СК):

- здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію (СК01);
- здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук (СК02);
- здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки (СК04);
- здатність використовувати набуті знання в ході професійної діяльності та експертного консультування з актуальних проблем історії та археології, міжкультурної комунікації, архівної, музейної та пам'яткоохоронної діяльності (СК11).

Програмні результати навчання (ПРН):

- аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень (ПР01);
- застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів (ПР04);
- здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання (ПР06);
- здійснювати професійну діяльність та експертне консультування з актуальних проблем історії та археології, міжкультурної комунікації, архівної, музейної та пам'яткоохоронної діяльності (ПР10);
- актуалізувати набуті знання, вміння та навички під час професійної комунікації з представниками інших наук, а також з представниками органів державної влади, місцевого самоврядування та засобів масової інформації (ПР11).

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати:

- необхідний комплекс джерел та історіографічний доробок з проблематики курсу;
- основні та актуальні проблеми тематики даного курсу;
- важливі події пов'язані з розвитком політичної та духовної еліти України;
- найвидатніші персоналії, які були носіями політичної культури, визначали хід історичних подій формували ідеї та формування держави в Україні.

вміти:

- систематизувати і аналізувати джерельний матеріал курсу;
- узагальнювати фактичний матеріал, набутий під час лекцій та самостійно опрацьованої літератури до курсу;
- робити висновки з вивченої теми;
- порівнювати політичну культуру еліти різних періодів та сусідніх з Україною країн.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1

Політична культура еліти середньовіччя

Тема 1. Зміст і завдання курсу.

Навчальна структура вивчення курсу. Методологічні та методичні поради до вивчення курсу. Місце еліти в політичній та соціальній історії України. Огляд основних етапів формування та розвитку еліти в українських землях.

Тема 2. Політична культура еліти доби Русі. IX- 30-ті роки XII ст.

Політичне, економічне та соціальне становище українських земель в IX – 30-ті роки XII ст.

Основні джерела про владу та державу в Русі. Економічні та соціальні передумови формування виникнення еліти. Назва та територія держави. Формування інститутів влади. Поняття каган, конунг, князь, король, як керівників держави. Князь, його функції та повноваження. Князівські снєми. Проблема передачі влади. Орієнтири на інститути влади соціальної та духовної еліти: Володимир Великий, Ярослав Мудрий, митрополит Іларіон, Святослав Ярославович, Володимир Всеволодович (Мономах), Нестор та інші.

Тема 3. Політична культура еліти Руського королівства, Наддніпрянських князівств та золотоординської Русі. Середина XII – перша половина XIV ст.

Наслідкування державних інституцій Русі. Особливості функцій та повноважень державної влади в Наддніпрянських князівствах та Руського королівства. «Конституційний проект» Романа Мстиславовича. Галицько-Волинський літопис – джерело з історії становлення та діяльності еліти.

Князівства Русі під час золотоординського панування. Поняття підданства. Баскацька організація. Зміна державних категорій: князівство, улус, земля. Боротьба з золотоординським пануванням та його ліквідація.

Тема 4. Українська еліта в складі іноземних держав. Середина XIV – середина XVII ст.

Органи управління та суду Великого князівства Литовського та участь в них українського елемента. Державний устрій Польського королівства. Гедеміновичі та Рюриковичі в українському суспільстві. Удільні князі та їхня роль в структурі влади.

Реформи в Великому князівстві Литовському і становище української шляхти. Сеймики, як інститут вироблення вимог до влади української еліти. Річ Посполита та зміни управління протягом другої половини XVI ст. Формування української еліти: магнати, шляхта. Окремі представники русько-української еліти: Острозькі, Вишневецькі, Чарторийські, Сагушки та інші.

Тема 5. Політична культура запорозького козацтва. Перша половина XVII ст.

Система орієнтацій політичної свідомості козаків. Вплив на інституційний устрій Війська Запорозького політичної системи Речі Посполитої. Рада як верховна законодавчо-розпорядча інституція. Гетьман та старшина. Курінно-кошова система управління Запорозької Січі. Територіальне управління Земель Війська Запорозького. Соціальна свідомість: рицарська служба, “козацький хліб”, служіння суспільному благу. “Кондиції” С. Наливайко, як перший автономний офіційний проект існування Війська Запорозького. Загальнодержавницька та політична діяльність гетьмана П. Сагайдачного. Козацтво в міжнародній політиці наприкінці XVI – першій третині XVII ст.

Змістовний модуль 2

Політична культура еліти модерної доби

Тема 1. Політична культура старшини Української Козацької держави “Військо Запорозьке”.

Орієнтація старшини на політичну систему Гетьманщини в цілому та головні принципи її функціонування: станова автономія, політична автономія, суверенітет. Орієнтації на

договірність, підданство, добровільність. Політико-культурні орієнтації на інституції політичної системи Гетьманщини: гетьман, монарх-протектор, Генеральна Рада, Рада старшин, інститут полковництва. Старшинська еліта та її роль в устрої Козацької держави. Регулятивні механізми функціонування політичної системи Козацької держави. Окремі представники козацької старшини та їхня роль у державному будівництві: Б. Хмельницький, І. Виговський, І. Богун, Ю. Немирич, П. Дорошенко. Універсали гетьманів та міжнародні договори, як основні джерела дослідження політичної культури козацької старшини.

Тема 2. Духовна еліта в українських землях XV – XVII ст.

Формування української духовної еліти. Православне та греко-католицьке духовництво: роль та значення в суспільній думці XVI ст. Полемічна література, як чинник формування політично-культурницьких орієнтацій: Мелетій та Герасим Смотрицькі, І. Вишенський, П. Беринда, брати Зизанії. Представники духовної еліти XVII ст. та їхня роль у зміцненні політичної культури українського суспільства: І. Борецький, І. Копинський, П. Могила, С. Косів, Й. Тукальський, Л. Баранович; І. Потій, Й. Рутський.

Тема 3. Українська козацька та духовна еліта у XVIII- середині XIX ст.

Зміни орієнтирів еліти. Стосунки І.Мазепи з запорожцями. Запорожці під владою Кримського ханства: Олешківська Січ. Перехід в межі Російської імперії. Конституція П. Орлика, як основні традиції політико-культурних орієнтацій козацької еліти.

Нова Січ. Економічне та соціальне становище в Новій Січі. Спроби реформування Січі. Руйнування Січі. Доля козацької старшини, рядового козацтва.

Відновлення державотворчих традицій українського козацтва в османській імперії: Задунайська Січ. М.Чайковський (Садик-паша).

Тема 4. Українська еліта в кінці XVIII - першій половині XIX ст.

Формування інтелектуальної еліти. В.Капніст, І. Котляревський. “Історія Русів”. Перші таємні організації української інтелігенції та формування нового типу політичної культури в умовах нового часу. «Книга буття українського народу». М.Костомаров. Т.Шевченко.

Імперська еліта в українських землях: Г. Потьомкін, М. Репнін, Д. Бібіков, А.-Є. Рішельє, О. Ланжерон, М. Воронцов.

Представники української економічної еліти: брати Яхненки та Симиренко.

Українські культурницькі та політичні організації. Українці в масонському та декабриському русі. В.Лукашевич. «Кирило-Мефодіївське братство». Особливості формування еліти в західноукраїнських землях. Клерикальне товариство. «Руська трійця».

Револуція 1848-1849 рр. в Європі та формування політичних орієнтирів української еліти в складі Австро-Угорської імперії. Поняття “Українських П’ємонт”. Представники української еліти: М. Левицький, Г. Яхимович, Л. Кобилиця.

Тема 5. Українська інтелектуальна еліта в другій половині XIX – на початку XX ст.

Українська культурна еліта. Українська наукова еліта та університетська освіта. Українська духовна еліта в громадському та політичному русі. Громадівський рух. Південно-Західний Відділ імператорського географічного товариства. М. Костомаров, В. Антонович, М. Драгоманов, П. Чубинський, Ф. Вовк та інші.

Політизація української еліти: Братерство тарасівців. Виникнення перших політичних партій. М. Грушевський, Ю. Бачинський. І. Франко. М. Міхновський.

Стан духовної та політичної еліти на початку XX ст. Українська еліта та революційні події 1905-1907 рр. Українські депутати в I та II Державних думах. Українські депутати в Австро-Угорському парламенті. Політична культура української еліти напередодні Першої світової війни та напочатку Української Револуції. С. Петлюра, П. Скоропадський, К. Левицький, Є. Петрушевич, В. Липинський, Д. Донцов, А. Шептицький.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	сем	лаб	інд	ср		л	сем	лаб	інд	ср
Змістовий модуль 1. Політична культура еліти середньовіччя												
Тема 1. Зміст і завдання курсу.	8	2	-	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Тема 2. Політична культура еліти доби Русі. IX- 30-ті роки XII ст.	10	2	2	-	-	6	8	2	-	-	-	6
Тема 3. Політична культура еліти Руського королівства, Наддніпрянських князівств та золотоординської Русі. Середина XII – перша половина XIV ст.	8	2	-	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Тема 4. Українська еліта в складі іноземних держав. Середина XIV – середина XVII ст.	12	2	4	-	-	6	12	2	-	-	-	10
Тема 5. Політична культура запорозького козацтва. Перша половина XVII ст.	8	2	-	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Разом за замістовим модулем 1	46	10	6	-	-	30	46	4	-	-	-	42
Змістовий модуль 2 Політична культура еліти модерної доби												
Тема 1. Політична культура старшини Української Козацької держави “Військо Запорозьке”.	10	2	2	-	-	6	10	2	-	-	-	8
Тема 2. Духовна еліта в українських землях XV – XVII ст.	8	2	-	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Тема 3. Українська козацька та духовна еліта у XVIII-середині XIX ст.	8	2	-	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Тема 4. Українська еліта в кінці XVIII -	8	2	-	-	-	6	10	-	-	-	-	10

першій половині XIX ст.												
Тема 5. Українська інтелектуальна еліта в другій половині XIX – на початку XX ст.	10	2	2	-	-	6	6	2	-	-	-	4
Разом за замістовим модулем 2	44	10	4	-	-	30	44	4	-	-	-	40
Усього годин	90	20	10	-	-	60	90	8	-	-	-	82

5. Теми практичних занять

(для денної форми, для заочної форми практичні заняття навчальною програмою не передбачені)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1.	<p>Політична культура еліти Русі. IX – середина XIV ст.</p> <p>1. Економічні та соціальні передумови формування виникнення політичної еліти. Формування інститутів влади.</p> <p>2. Князь, його функції та повноваження. Князівські сцени. Проблема передачі влади.</p> <p>3. Духовна еліта Русі та її орієнтири на владні інститути.</p> <p>4. Особливості функцій та повноважень державної влади в Наддніпрянських князівствах та Галицько-Волинській державі у XII-XIII ст. Зміна державних інституцій та владної еліти під час золоординського панування.</p> <p>5. Портрети політичної та духовної еліти: Володимир Великий, Ярослав Мудрий, митрополит Іларіон, Святослав Ярославович, Володимир Всеволодович (Мономах), Нестор, Ярослав Осмомисл, Роман Мстиславович, Данило Галицький, Данило Заточник та інші.</p>	2	-
2.	<p>Політична культура української еліти за часів перебування України під владою іноземних держав. Середина XIV – середина XVII ст.</p> <p>1. Українська політична еліта під владою Великого князівства Литовського. Удільні князі, Пани-Ради, бояри.</p> <p>2. Доля української політичної еліти під владою Польського королівства та Речі Посполитої.</p> <p>3. Українська духовна еліта та питання церковної унії.</p> <p>4. Створення Кримського ханства та формування політичної еліти цієї держави.</p> <p>5. Формування політичної культури запорозького козацтва.</p> <p>6. Еліта запорозького козацтва. Постаті козацьких гетьманів в кінці XVI – середині XVII ст.</p>	2	-
3.	<p>Політична культура української козацької еліти за часів Української національної революції (1648-1676 рр.) та Гетьманщини (1686-1764 рр.).</p> <p>1. Орієнтація старшини на політичну систему Гетьманщини в цілому та головні принципи її функціонування: станова автономія, політична автономія, суверенітет. Орієнтації на договірність, підданство, добровільність.</p> <p>1. Політико-культурні орієнтації на інституції політичної системи Гетьманщини: гетьман, монарх-протектор, Генеральна Рада,</p>	2	-

	Рада старшин, інститут полковництва. Старшинська еліта та її роль в устрої Козацької держави. Регулятивні механізми функціонування політичної системи Козацької держави. 2.Окремі представники козацької старшини та їхня роль у державному будівництві: Б. Хмельницький, І. Виговський, І. Богун, Ю. Немирич, П. Дорошенко. Універсали гетьманів та міжнародні договори, як основні джерела дослідження політичної культури козацької старшини. 3.Духовна еліта та її вплив на політичну культуру.		
4.	Політична культура української політичної еліти в кінці XVIII – першій половині XIX ст. 1. Формування української інтелектуальної еліти в Російській та Австрійській імперіях в кінці XVIII – першій половині XIX ст. 2. Представники української економічної еліти. 3. Українські культурницькі та політичні організації. 4. Революція 1848-1849 рр. в Європі та формування політичних орієнтирів української еліти в складі Австро-Угорської імперії.	2	
5.	Політична культура української політичної еліти доби українського національного відродження. Друга половина XIX – початок XX ст. 1.Представники української еліти в громадських рухах другої половини XIX ст.: громадівці, хлопомани, народники, народовці, москвофіли. 2.Політизація українського національного руху. Створення українських політичних партій та політична культура їхніх представників. 3.Українська політична та духовна еліта на початку XX ст.	2	-
	Разом	10	-

6. Теми семінарських занять

Семінарські заняття навчальною програмою не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття навчальною програмою не передбачені

8.Самостійна робота

Самостійна робота передбачає вивчення здобувачами рекомендованої основної та додаткової літератури, ознайомлення з джерелами для підготовки до практичних занять та написання доповіді з презентацією, як *індивідуальної самостійної роботи*.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
	Змістовний модуль I. Політична культура еліти середньовіччя		
1	Тема 1. Зміст і завдання курсу. [1], [2], [3], [4]	6	8
2	Тема 2. Політична культура еліти доби Русі. IX- 30-ті роки XII ст. [1], [2], [3], [4]	6	6
3	Тема 3. Політична культура еліти Руського королівства, Наддніпрянських князівств та золотоординської Русі. Середина XII – перша половина XIV ст. [1], [2], [3], [4]	6	10
4	Тема 4. Українська еліта в складі іноземних держав. Середина XIV – середина XVII ст. [1], [2], [3], [4]	6	10

5	Тема 5. Політична культура запорозького козацтва. Перша половина XVII ст. [1], [2], [3], [4]	6	8
Змістовний модуль 2. Політична культура еліти нового часу			
6	Тема 1. Політична культура старшини Української Козацької держави “Військо Запорозьке”. [1], [2], [3], [4]	6	8
7	Тема 2. Духовна еліта в українських землях XV – XVII ст. [1], [2], [3], [4]	6	10
8	Тема 3. Українська козацька та духовна еліта у XVIII- середині XIX ст. [1], [2], [3], [4]	6	8
9	Тема 4. Українська еліта в кінці XVIII - першій половині XIX ст. [1], [2], [3], [4]	6	10
10	Тема 5. Українська інтелектуальна еліта в другій половині XIX – на початку XX ст. [1], [2], [3], [4]	6	4
Разом		60	82

[1] – підготовка до лекцій та практичних занять ознайомлення з основною та додатковою літературою;

[2] – ознайомлення з джерелами;

[3] – ознайомлення зі спеціальною літературою та відеоматеріалами;

[4] – підготовка доповідей з презентаціями за темами лекцій та відеоматеріалів (здобувачі обирають самостійно із запропонованих тем).

Результати самостійної роботи оцінюються під час поточного і періодичного контролю на лекціях.

**Перелік орієнтовних тем для доповідей з презентаціями за вибором здобувача:
змістовний модуль 1:**

– аналіз одного із джерел з акцентом на формування політичної культури українських діячів:

1. Бачинський Ю. Україна irredenta. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Bachynskiy_Yulian/Ukraina_irredenta/ (дата звернення 31.07.2022).

2. Донцов Д. Де шукати наших історичних традицій; Дух нашої давнини. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0014448> (дата звернення 31.07.2022).

3. Історія русів. URL: <http://litopys.org.ua/istrus/rusiv.htm> (дата звернення 31.07.2022).

4. Конституція П. Орлика. 1710. URL: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710.html> (дата звернення 31.07.2022).

5. Костомаров М. «Две русские народности». URL: <http://litopys.org.ua/kostomar/kos38.htm>

6. Липинський В. Листи до братів – хліборобів. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3615/file.pdf> (дата звернення 31.07.2022).

7. Міхновський М. Самостійна Україна. URL: http://mnk.org.ua/media/filer_public/6b/88/6b88b437-e76d-4278-9677-67c79b4aa3fa/samostiina_ukraina_vyd2012.pdf (дата звернення 31.07.2022).

8. Повчання дітям В. Мономаха. URL: <http://litopys.org.ua/pvlyar/yar09.htm> (дата звернення 31.07.2022).

змістовний модуль 2:

– аналіз одного розділів монографії з акцентом на формування політичної культури українських діячів:

1. «Прикладом своїх предків...». Історія парламентаризму на українських землях у 1386–1648 роках: Польське королівство та Річ Посполита / В. Михайловський, О. Вінниченко, І. Тесленко, П. Кулаковський / За ред. В. Михайловського. Т. І. Київ, 2018. 384 с.

2. Балужок В. Ініціація українців та давніх слов'ян. Київ, 2016. 263 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0014303> (дата звернення 31.07.2022).

3. Брайчевський М. Ю. Твори. Т. 1: Суспільно-політичні рухи в Київській Русі. Історична думка в Київській Русі / Упор. Ю. Кухарука. Київ, 2004. 720 с.

4. Войтович Л. Княжа доба на Русі: портрети еліти: монографія. Біла Церква, 2006. 782 с.

5. Однороженко О. Українська (руська) еліта доби Середньовіччя і раннього Модерну:

структура та влада. Київ: Темпора, 2011. 421 с.

6. Рєєнт О. П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). Київ, 2003. 340 с.

7. Ричка В.М. “Вся королівська рать” (Влада Київської Русі). Київ, 2009. 180 с.

8. Струкевич О. Політико-культурні орієнтації еліти України-Гетьманщини: інтегральний погляд на питання. Київ, 2002. 533 с.

9. Чухліб Т. Секрети українського полівасалітету. Хмельницький–Дорошенко–Мазепа / НАН України. Інститут історії України; Науково-дослідний інститут козацтва. Київ, 2011. 327 с.

10. Шандра В. С. Малоросійське генерал-губернаторство, 1802-1856: функції, структура, архів: монографія. Київ, 2001. 356 с.

11.

9. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

1. Словесні (лекції, пояснення, дискусія, обговорення проблемних ситуацій).
 2. Наочні (мультимедійні презентації).
 3. Практичні (робота з документальними джерелами, виконання індивідуальних завдань).
- Передбачається проведення очних та онлайн консультацій за розкладом.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

1. Поточний контроль:

- усне опитування на практичних заняттях;
- усне опитування та/або тестування на лекції;

заочна форма: тестування після завершення вивчення навчального лекційного матеріалу по темах змістових модулів. Контрольні роботи (тестування) містять по 10 тестових завдань (всього дві роботи = 20) з однією правильною відповіддю. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання здобувач отримує 1 бал.

2. Періодичний контроль:

- оцінювання доповіді з презентацією за наданою темою в кінці кожного змістового модуля.

3. Підсумковий контроль: *іспит проходить в усній формі, як відповідь на два питання у екзаменаційному білеті. Питання на іспит здобувачі отримують на початку викладання курсу.*

Загальна підсумкова оцінка визначається як сума балів за результатами поточного, періодичного і підсумкового контролю.

Критерії оцінювання роботи на практичному занятті (денна форма) на лекціях (заочна форма, навчальна програма не передбачає практичних занять):

Кількість балів	Критерії оцінювання
4	Здобувач присутній на практичному занятті, відповідає повне на одне з питань плану практичного занятті; активно доповнює відповіді інших здобувачів інформацією по різним питанням плану; відповідає на питання по темі поставлені викладачем.
2-3	Здобувач освіти присутній на практичному занятті, відповідає повне на одне з питань плану практичного занятті; не доповнює відповіді інших здобувачів інформацією по іншим питанням плану; відповідає на питання по темі поставлені викладачем.
1	Здобувач освіти присутній на практичному занятті, не відповідає повне на одне з питань плану практичного занятті, але активно доповнює відповіді інших здобувачів інформацією по всім питанням плану; відповідає не на всі на питання по темі поставлені викладачем.

0	Здобувач відсутній на практичному занятті або присутній на практичному занятті і не відповідає на жодне з питань плану практичного занятті; не доповнює відповіді інших здобувачів; не відповідає на питання по темі поставлені викладачем.
---	---

Критерії оцінювання самостійної роботи доповіді з презентацією, що має бути захищена на практичному занятті або спеціально відведених годинах консультацій.

Вид самостійної роботи	Оцінка за національною шкалою	Кількість балів	Критерії оцінювання результатів виконання завдань для самостійної роботи
Розробка та захист доповіді-презентації	Відмінно	20-25	Доповідь з презентацією виконана самостійно та оригінально, оформлення відповідає вимогам: 13-15 слайдів з ілюстраціями та текстом; раціонально використані можливості комп'ютерної анімації; інформація в презентації з використанням джерел; наявні висновки, що пов'язані із текстом; при захисті здобувач орієнтується в темі та вивченій літературі; відповідає на два поставлених викладачем питання за темою доповіді.
	Добре	15-19	Доповідь з презентацією виконана самостійно, оформлення відповідає вимогам: 10-12 слайдів з ілюстраціями та текстом; раціонально використані можливості комп'ютерної анімації; інформація у презентації з використанням джерел; наявні висновки не точно відповідають тексту роботи; при захисті доповіді здобувач орієнтується в темі та вивченій літературі; відповідає на одне з двох поставлених викладачем питання за темою доповіді.
	Задовільно	10-14	Доповідь з презентацією виконана самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями: 6-9 слайдів з ілюстраціями та текстом; нераціонально використані можливості комп'ютерної анімації; інформація у презентації подана без джерел; наявні висновки не точно відповідають тексту роботи; при захисті доповіді здобувач слабо орієнтується в темі та вивченій літературі; не відповідає на жодне з двох поставлених викладачем питання по темі доповіді.
	Незадовільно з можливістю повторного складання	1-9	Доповідь з презентацією виконана самостійно, має 2-5 слайдів з ілюстраціями та текстом; не використані можливості комп'ютерної анімації, наявні порушення в розміщенні інформації на слайдах; інформація у презентації подана без джерел; відсутні висновки; при захисті доповіді здобувач не орієнтується в темі і не відповідає на жодне з двох поставлених викладачем питання за темою доповіді.
	Не зараховано	0	Завдання не виконано. Не зараховуються доповідь з презентацією, яка виконана не самостійно або запозичена з мережі Інтернет.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти на іспиті:

Оцінка	Кількість балів	Критерії оцінювання
Відмінно	26-30	Здобувач освіти правильно, точно і повно виконав всі завдання екзаменаційного білету, чітко і логічно відповів на поставлені екзаменаторами запитання. Ґрунтовно і всебічно знає зміст теоретичних питань, вільно володіє історичною термінологією. Логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання, робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки.
Добре	19-25	Здобувач освіти достатньо повно виконав всі завдання екзаменаційного білету, чітко і логічно відповів на поставлені екзаменаторами запитання. Достатньо глибоко і всебічно знає зміст теоретичних питань, володіє історичною термінологією. Логічно мислить і будує відповідь, робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої аргументації, допускає несуттєві помилки, які усуваються самим здобувачем, коли на них вказує екзаменатор.
Задовільно	10-18	Здобувач освіти у неповному обсязі виконав всі завдання екзаменаційного білету, відповіді на додаткові та навідні запитання мають нечіткий, розпливчастий характер. Володіє основним обсягом теоретичних знань, неточно використовує історичну термінологію та дати. Відчуває значні труднощі при побудові самостійної логічної відповіді, виявленні причинно-наслідкових зв'язків. У відповідях мають місце суттєві помилки.
Незадовільно з можливістю повторного складання	2-9	Здобувач освіти не виконав завдання екзаменаційного білету, у більшості випадків не дав відповіді на додаткові та навідні запитання екзаменаторів. Не опанував основний обсяг теоретичних знань, виявив низький рівень володіння історичною термінологією та датами. Відповіді на питання є фрагментарними, непослідовними, нелогічними, не може виявляти причинно-наслідкові зв'язки. У відповідях має місце значна кількість грубих помилок.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0-1	Не володіє навчальним матеріалом. Виконує лише елементи завдання, погребує постійної допомоги викладача або практичне завдання не виконане.

11. Питання для підсумкового контролю:

1. Охарактеризуйте політичну культуру державних діячів Русі.
2. Охарактеризуйте уявлення про державні інститути у духовної еліти в Русі.
3. Князь, його функції та повноваження. Князівські сноми. Проблема передачі влади.
4. Визначте як змінилися державні інститути та політична влада в Русі за часів залотоординського панування.
5. Визначте, як змінилися державні інститути та політична влада в українських землях за часів Великого князівства Литовського.
6. Охарактеризуйте інтеграцію еліти українських територій в політичну систему Великого князівства Литовського.
7. Охарактеризуйте формування політичної культури еліти Кримського ханства XV ст.

8. Доля української політичної еліти під владою Польського королівства та Речі Посполитої.
9. Проаналізуйте основні орієнтири в політичній культурі запорозького козацтва.
10. Проаналізуйте, що нового привнесло козацтво у формування політичної свідомості народу.
11. Охарактеризуйте орієнтацію козацької еліти на політичну систему в цілому (автономія, незалежність, соборність тощо).
12. «Велике князівство Руське», як один з елементів політичної культури української еліти XVI – XVII ст.
13. Охарактеризуйте орієнтацію козацької старшини на державні інститути Козацько-Гетьманської держави: гетьман, монарх-протектор, старшинська рада, загальна військова рада.
14. Визначте основні риси політичної культури еліти Гетьманщини у XVIII ст.
15. Проаналізуйте, яке значення для подальшої долі українства мала полеміка між представниками православної та католицької церков.
16. Визначте вплив братського руху на політичну консолідацію українського суспільства і формування нової еліти?
17. Охарактеризуйте основні риси політичної культури міщан XV – XVII ст.
18. Охарактеризуйте причини і наслідки релігійного розколу в Україні та появи на її теренах греко-католицької церкви.
19. Універсали гетьманів та міжнародні договори, як основні джерела дослідження політичної культури козацької старшини.
20. «Конституція» гетьмана П. Орлика, як прояв політичної культури української еліти.
21. Проаналізуйте різницю в політичній культурі української еліти під владою Австрійської та Російської імперій в кінці XVIII – початку XIX ст.
22. Формування інтелектуальної елітикінця XVIII – початку XIX ст.: В.Капніст, І. Котляревський. “Історія Русів”.
23. Визначте соціальне підґрунтя формування українських еліт під владою Австрійської імперії в першій половині XIX ст. Назвіть верстви з яких складалась еліта.
24. Проаналізуйте як вплинула Революція 1848-1849 рр. в Європі на політичну культуру українського суспільства.
25. Визначте соціальне підґрунтя формування українських еліт під владою Російської імперії в першій половині XIX ст.
26. Охарактеризуйте основні політичні орієнтації української еліти під владою Австро-Угорської імперії в другій половині XIX – початку XX ст.
27. Охарактеризуйте основні політичні орієнтації української еліти під владою Російської імперії в другій половині XIX – початку XX ст.
28. Визначте основні напрямки політичної думки українських еліт під владою Австрійської та Російської імперій в першій половині XIX ст.
29. Охарактеризуйте політичні орієнтири української політичної та духовної еліти на початку XX ст.
30. Проаналізуйте програмні документи українських партій початку XX ст.: які політичні орієнтири для них є характерними.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Денна форма

Поточний та періодичний контроль										Підсумковий контроль (іспит)	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					30	100
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T5		
-	4	-	4	-	4	-	-	4	4		

Індивідуальна самостійна робота (доповідь з презентацією) = 25 балів	Індивідуальна самостійна робота (доповідь з презентацією) = 25 балів		
--	--	--	--

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Види навчальної роботи	Бали за одне заняття	Кількість занять	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1			
Поточний контроль на практичних заняттях	4	2	0–8
Доповідь з презентацією за змістовим модулем 1	25	1	0–25
Усього за змістовим модулем 1			0 – 33
Змістовий модуль 2			
Поточний контроль на практичних заняттях	4	3	0–12
Доповідь з презентацією за змістовим модулем 2	25	1	0–25
Усього за змістовим модулем 2			0 – 37
Підсумковий контроль (іспит)			0 – 30
Всього			0–100

Заочна форма

Поточний та періодичний контроль										Підсумковий контроль (іспит)	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					30	100
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T5		
Контрольна робота за змістовим модулем 1 = 10 балів					Контрольна робота за змістовим модулем 2 = 10 балів						
Індивідуальна самостійна робота (доповідь з презентацією) = 25 балів					Індивідуальна самостійна робота (доповідь з презентацією) = 25 балів						

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Види навчальної роботи	Бали за одне заняття	Кількість занять	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1			
Поточний контроль на лекціях: Контрольна робота за змістовим модулем 1	5	2	0–10
Доповідь з презентацією за змістовим модулем 1	25	1	0–25
Усього за змістовим модулем 1			0 – 35
Змістовий модуль 2			
Поточний контроль на лекціях: Контрольна робота за змістовим модулем 2	5	2	0–10
Доповідь з презентацією за змістовим модулем 2	25	1	0–25
Усього за змістовим модулем 2			0 – 35
Підсумковий контроль (іспит)			0 – 30
Всього			0–100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма.
2. Силабус.
3. Мультимедійні презентації.
4. Бачинська О., Гончарук Т. Політична культура української еліти середньовіччя та модерної доби : **метод. вказівки** для здобувачів другого (магістер.) рівня освіти, спец. 032 Історія та археологія. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2022. 28 с.
5. Бачинська О. А. Історія українського козацтва та його світових аналогів: **навч.-метод. посіб.** до вибіркового (спеціального) курсу для здобувачів першого освітнього рівня “бакалавр”, спец. 032 Історія та археологія. Розділ другий: Історія козацтва у “тісякокозацьку добу” наприкінці XVIII – XX ст. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 156 с.
6. Бачинська О. Історія українського козацтва. XV–XX ст.: Част. 2: кінець XVIII-XX ст.: **навч.-метод. посібник** для студентів істор. ф-ту. Одеса: Астропринт, 2007. 104 с.

14. Рекомендована література

Джерела:

1. Бачинський Ю. Україна irredenta. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Bachynskiy_Yulian/Ukraine_irredenta/ (дата звернення 31.07.2022).
2. Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В. М. Литвин; Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Наукова думка, 2013. 1056 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1312-4/978-966-00-1312-4.pdf> (дата звернення 31.07.2022).
3. Донцов Д. Де шукати наших історичних традицій; Дух нашої давнини. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0014448> (дата звернення 31.07.2022).
4. Історія русів. URL: <http://litopys.org.ua/istrus/rusiv.htm> (дата звернення 31.07.2022).
5. Історія України. Документи. Матеріали/ Упорядник В. Кароль. Київ, 2001. 446 с.
6. Конституція П. Орлика. 1710. URL: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710.html> (дата звернення 31.07.2022).
7. Костомаров М. «Две русские народности». URL: <http://litopys.org.ua/kostomar/kos38.htm>
8. Липинський В. Листи до братів – хліборобів. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3615/file.pdf> (дата звернення 31.07.2022).
9. Міхновський М. Самостійна Україна. URL: http://mnk.org.ua/media/filer_public/6b/88/6b88b437-e76d-4278-9677-67c79b4aa3fa/samostiina_ukraina_vyd2012.pdf (дата звернення 31.07.2022).

10. Повчання дітям В.Мономаха. URL: <http://litopys.org.ua/pvlyar/yar09.htm> (дата звернення 31.07.2022).

11. Універсали Богдана Хмельницького. 1648-1657 pp. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0008968> (дата звернення 31.07.2022).

12. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657-1687). URL: <http://resource.history.org.ua/item/0008968> (дата звернення 31.07.2022).

Основна:

1. Балушок В. Ініціація українців та давніх слов'ян. Київ, 2016. 263 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0014303> (дата звернення 31.07.2022).

2. Бачинська О.А., Чухліб Т.В. Козацька Україна після зруйнування Запорозької Січі. (1775-1905): монографія. Київ, 2021. 351 с.

3. Войтович Л. Галицько-Волинські етюди: [зб. ст.]. Біла Церква, 2011. 477 с.

4. Макушина Г.І. Політична культура населення Гетьманщини у XVIII ст. *Наукові праці*. 2011. Вип. 159. Т. 171 . С. 6-10.

5. Однороженко О. Українська (руська) еліта доби Середньовіччя і раннього Модерну: структура та влада. Київ: Темпора, 2011. 421 с.

6. «Прикладом своїх предків...». Історія парламентаризму на українських землях у 1386–1648 роках: Польське королівство та Річ Посполита / В. Михайловський, О. Вінниченко, І. Тесленко, П. Кулаковський / За ред. В. Михайловського. Т. І. Київ, 2018. 384 с.

7. Ричка В. М. Лицар Духу: Володимир Великий в історії та пам'яті. Київ, 2015. 132 с.

8. Ричка В. М. Пригадування Русі (осмислення спадщини Св. Володимира в українській суспільно-політичній думці XVII ст.). *Український історичний журнал*. 2012. №1. С. 29-45.

9. Чухліб Т. Поширення назви "Україна" в офіційному дискурсі Речі Посполитої як один із наслідків Люблінської унії 1569 р. *Український історичний журнал*. 2019. №4. С.4 - 24.

10. Чухліб Т. Секрети українського полівасалітету. Хмельницький–Дорошенко–Мазепа / НАН України. Інститут історії України; Науково-дослідний інститут козацтва. Київ, 2011. 327 с.

Додаткова:

1. Брайчевський М. Ю. Твори. Т. 1: Суспільно-політичні рухи в Київській Русі. Історична думка в Київській Русі / Упор. Ю. Кухарука. Київ, 2004. 720 с.

2. Войтович Л. Княжа доба на Русі: портрети еліти: монографія. Біла Церква, 2006. 782 с.

3. Войтович Л. Князівські династії Східної Європи (кінець IX - початок XVI ст.). Склад, суспільна і політична роль: іст.-генеал. дослідж. Львів, 2002. 649 с.

4. Вульф Л. Винайдення Східної Європи. Мапа цивілізації у свідомості епохи Просвітництва. Київ, 2009. 592 с.

5. Головка О. Б. Князь Роман Мстиславович та його доба. Київ, 2001. 249 с.

6. Гончарук Т.Г. Григорій Потьомкін – гетьман українського козацтва. Одеса, 2002. 125 с.

7. Історія українського козацтва. Нариси у 2-х т. Київ, 2006. Т. 1. 800 с.; 2007. Т. 2. 724 с.

8. Історія української культури. В 5-ти т. Т. 2. Українська культура III – першої половини XVII ст. Київ, 2001. 847 с.

9. Реєнт О. П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). Київ, 2003. 340 с.

10. Ричка В.М. “Вся королівська рать” (Влада Київської Русі). Київ, 2009. 180 с.

11. Ричка В.М. Знаки влади: організація та форми репрезентації верховної влади у Київській Русі. *Український історичний журнал*. 2009. №1. С. 67-83.

12. Струкевич О. К. Політична культура старшини Української козацької держави провідні інтегральні орієнтації: автореф. дис. д-ра іст. наук: 07.00.01/ Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2005. 36 с.

13. Струкевич О. Політико-культурні орієнтації еліти України-Гетьманщини: інтегральний погляд на питання. Київ, 2002. 533 с.

14. Чухліб Т. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648-1714 рр. Київ; Нью-Йорк, 2003. 518 с.

15. Шандра В. С. Малоросійське генерал-губернаторство, 1802-1856: функції, структура, архів: монографія. Київ, 2001. 356 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

- *Інститут історії України НАН України.* URL: <http://history.org.ua/>
- *Інститут філософії НАН України.* URL: <https://filosof.com.ua/>
- *Джерела та видання з історії формування української еліти.* URL: <http://www.history.org.ua>

1. Description of the educational discipline

Name of indicators	Field of knowledge, specialty, specialization, level of higher education	Characteristics of the educational discipline	
		<i>full-time education</i>	<i>correspondence education</i>
Total quantity: credits – 3 hours – 90 content modules – 2	Field of study	<i>Mandatory</i>	
	<i>03 Humanities</i> (number and name)	<i>Year of studying:</i>	
		2nd	2nd
	Specialty	<i>Semester</i>	
		3rd	3rd
	<i>032 History and Archaeology</i> (code and name)	<i>Lectures</i>	
		20 hours	8 hours
	Level of higher education: <i>Second (master's)</i>	<i>Practical, seminars</i>	
		10 hours	-
		<i>Laboratories</i>	
		-	-
		<i>Independent work</i>	
	60 hours	82 hours	
	Form of final control: exam		

2. The purpose and objectives of the educational discipline

It is difficult to find a topic to which such a significant number of publications, studies, and monographs are devoted than the topic of the formation and development of elites. The study of the formation and development of the Ukrainian elite at various stages of history began quite recently. The political culture of the Ukrainian elite played one of the important roles in the historical process in Ukraine, in the formation of views on the state, in particular, on the place of the Ukrainian state in Europe. In this regard, the study of this topic allows to more thoroughly supplement various courses on the history of Ukraine during the 9th– the early 20th centuries.

The subject of this discipline is the study of the orientations of the Ukrainian elite on the political system and its components during the Middle Ages and the Modern history.

The purpose of the discipline is to study the problems of the emergence, formation and development of the Ukrainian elite during the Middle Ages and the Modern history.

Objectives of the discipline:

1. Develop the main source base and analyze the historiography of the topic.
2. To compare the theories of the emergence of the Ukrainian elite, to reveal the main stages of its development.
3. Describe the activities of outstanding political and spiritual figures.
4. Determine the role and significance of the Ukrainian elite in the history of Ukraine: military, social and political.

The process of studying the discipline is aimed at the formation of elements of the following **competencies:**

1. To develop the main source base and analyze the historiography of the topic.
2. To compare the theories of the emergence of the Ukrainian elite, to reveal the main stages of its development.
3. To describe the activities of prominent political and spiritual figures.
4. To determine the role and significance of the Ukrainian elite in the history of Ukraine: military, socio-political.

The process of studying the discipline is aimed at the formation of elements of the following **competencies:**

general competencies (GC):

- the ability to abstract thinking, analysis and synthesis (GC 01);
- the ability to communicate in a foreign language (GC 04);
- appreciation and respect for diversity and multiculturalism (GC 08).

special (professional) competencies (SC):

- the ability to identify and research historical and archaeological sources of various types, analyze scientific texts, summarize information (SC01);
- the ability to carry out historical and archaeological research on a specific topic, including using the methodological tools of other humanities and social sciences (SC02);
- the ability to identify specifics in approaches to solving problems in the field of history and archeology of representatives of various scientific branches and schools, critically comprehend the latest achievements of historical science (SC04);
- ability to use the acquired knowledge in the professional activity and expert consultancy on topical issues of history and archeology, intercultural communication, archival, museum and monument protection activities (SC11).

Programmed outcomes of studying (POS):

- to analyze the theoretical and methodological problems of modern historical science, critically assess the state of the problem and the results of recent research (PO01);
- to apply modern digital tools and technologies in professional activities in the field of history and archeology for searching, saving and processing information, including for carrying out scientific research and implementing educational and innovative projects (PO04);
- carry out examination of monuments of history, archeology and culture for the purpose of their protection and possible further use (PO06);
- to carry out professional activities and expert consultancy on topical issues of history and archeology, intercultural communication, archival, museum and monument protection activities (PO10);
- to use the acquired knowledge, skills and abilities during professional communication with representatives of other sciences, as well as with representatives of state authorities, local governments and the media (PO11).

As a result of studying the discipline, the applicant for higher education has to:

know:

- a necessary set of sources and historiographical additions to the course issues;
- main and actual problems of the topic of this course;
- important events related to the development of the political and spiritual elite of Ukraine;
- the most outstanding personalities who were carriers of political culture, determined the course of historical events, formulated ideas and state formation in Ukraine.

be able to:

- systematize and analyze the source material of the course;
- to summarize factual material acquired during lectures and independently developed literature for the course;
- to do conclusions from the studied topic;
- to compare the political culture of the elite of different periods and countries neighboring Ukraine.

3. Contents of the educational discipline

Content module I.

Political culture of the elite of the Middle Ages

Topic 1. Content and tasks of the course.

Educational structure of studying the course. Methodological and methodical tips for studying the course. The place of the elite in the political and social history of Ukraine. Overview of the main stages of the formation and development of the elite in Ukrainian lands.

Topic 2. Political culture of the Rus' elite. The 9th – 30s of the 12th century.

The political, economic and social situation of the Ukrainian lands in the 9th – 30s of the 12th century. The main sources about power and the state in Rus'. Economic and social prerequisites for the emergence of an elite. Name and territory of the state. Formation of institutions of power. The concept of kagan, konung, prince, king as heads of state. The prince, his functions and powers. Princely Council (snem). The problem of transfer of power. Orientations to the institutions of power of the social and spiritual elite: Volodymyr the Great (Volodymyr I Sviatoslavych), Yaroslav the Wise (Yaroslav I Vladimirovych), Metropolitan Hilarion (Hilarion of Kyiv), Svyatoslav Yaroslavovych, Volodymyr Vsevolodovych (Volodymyr II Monomakh), Nestor the Chronicler and others.

Topic 3. The political culture of the elite of the Kingdom of Rus', the Dnieper principalities, and Golden Horde Rus' (Ulus of Jochi). The middle of the 12th – the first half of the 14th century.

Heredity of state institutions of Rus. Peculiarities of the functions and powers of state power in the Dnieper Principalities and the Kingdom of Rus' (Kingdom of Galicia–Volhynia, Kingdom of Ruthenia). "Constitutional project" by Roman Mstislavovych. The Galician-Volyn Chronicle is a source of the history of the formation and activity of the elite.

Principalities of Rus' during the reign of the Golden Horde. Concept of citizenship. Basque organization. Change of state categories: principality, ulus, land. The struggle against the rule of the Golden Horde and its elimination.

Topic 4. The Ukrainian elite in the composition of foreign states. The middle of the 14th - the middle of the 17th century.

The administration and court of the Grand Duchy of Lithuania and the participation of the Ukrainian element in them. The political system of the Kingdom of Poland. House of Gediminid (Gediminids) and Rurik dynasty (Rurikids, Rurikovychi) in Ukrainian society. Participating princes and their role in the power structure.

Reforms in the Grand Duchy of Lithuania and the position of the Ukrainian nobility. A sejmiks as an institution for developing demands for the power of the Ukrainian elite. The Polish–Lithuanian Commonwealth (Rzeczpospolita) and changes in administration during the second half of the 16th century. The formation of the Ukrainian elite. Personalities of the Ukrainian elite: Ostrozhsy family, Vyshnevetsky family, Zaslavski family, Sagushki family and others.

Topic 5. Political culture of the Zaporozhzhian Cossacks. The first half of the 17th century.

System of orientations of political consciousness of the Cossacks. Influence on the institutional structure of the Zaporozhzhian Army of the political system of the Polish-Lithuanian Commonwealth. The Hetman as the supreme legislative and administrative institution. Hetman and Zaporozhzhian elite (starshyna). Kurins management system of the Zaporozhian Host (*Zaporozhian Sich*). Territorial management of the Free lands of the Zaporozhian Host the Lower (*the Volnosti Viiska Zaporozkoho Nyzovoho*). Social consciousness: knightly service, "Cossack bread", serving the public good. "Conditions" by S. Nalyvaiko, as the first autonomous official project of the existence of the Zaporozhzhian Army. State and political activities of Hetman P. Konashevych-Sahaidachny. Cossacks in international politics at the end of the 16th - the first third of the 17th centuries.

Content module 2.

The political culture of the elite of the Modern history

Topic 1. Political culture of the Cossack elite (starshyna) of the Ukrainian Cossack State.

Orientation of the Cossack elite (*starshyna*) on the political system of the The Cossack Hetmanate as a whole and the main principles of its functioning: stratum autonomy, political autonomy, sovereignty. Political and cultural orientations to the institutions of the political system of the Hetmanate: Hetman, Monarch-protector, General Council, Council of Officers (*Rada Starshyn*),

institute of the Colonels. Cossack elite and its role in the organization of the Cossack state. Regulatory mechanisms of the functioning of the political system of the Cossack State. Personalities of Cossack elite and their role in state construction: B. Khmelnytsky, I. Vyhovsky, I. Bohun, Yu. Nemyrych, P. Doroshenko. Universals of Hetmans and international treaties, as the main sources of research on the political culture of Cossack elite.

Topic 2. The spiritual elite in the Ukrainian lands of the XV-XVII centuries.

The formation of the Ukrainian spiritual elite. Orthodox and Greek-Catholic clergy: role and significance in the public opinion of the 16th century. Polemical literature as a factor in the formation of political and cultural orientations: Meletius and Herasym Smotrytsky, I. Vyshensky, P. Berynda, the Zyzanij brothers. Personalities of the spiritual elite of the 17th century and their role in formation the political culture of Ukrainian society: I. Boretsky, I. Kopynsky, P. Mohyla, S. Kosiv, Y. Tukalsky, L. Baranovych; H. (Hypatius) Pociiej, Y. Rutsky.

Topic 3. Ukrainian Cossack and spiritual elite in the 18th - middle of the 19th centuries.

Changes in the orientations of the elite. Relations of I. Mazepa with the Zaporozhians. Zaporozhians under the rule of the Crimean Khanate: Oleshkivska Host (*Oleshkian Sich*). Return of Zaporozhians to the Russian Empire. Constitution by P. Orlyk, as the main traditions of the political and cultural orientations of the Cossack elite.

Nova Host or Pidpilnenska Sich (*New Sich*, Clandestine Sich, Pidpilna Host). Economic and social situation in the Nova Sich. Attempts to reform of Sich. Destruction of Sich. The fate of the Cossacks. Restoration of the state traditions of the Ukrainian Cossacks in the Ottoman Empire: Danubian Host (*Danubian Sich*).

Topic 4. The Ukrainian elite at the end of the 18th- the first half of the 19th century.

Formation of the intellectual elite. V. Kapnist, I. Kotlyarevskiy. "History of the Rus' People" (*Istoriya Rusov*). The first secret organizations of the Ukrainian intelligentsia and the formation of a new type of political culture in the conditions of the modern era. "The Book of the Genesis of the Ukrainian People" (*Knyha Buttia Ukrayinskoho Narodu*). M. Kostomarov. T. Shevchenko.

Imperial elite in Ukrainian lands: G. Potemkin, M. Repnin, D. Bibikov, A.-E. Richelieu, O. Langeron, M. Vorontsov.

Representatives of the Ukrainian economic elite: Simyrenko and the Yakhnenky brothers. Ukrainian cultural and political organizations. Ukrainians in the Masonic Lodges and Decembrists in Ukrainian lands. V. Lukashevych. "Brotherhood of Saints Cyril and Methodius". Peculiarities of elite formation in Western Ukrainian lands in the Austrian Empire. Clerical Society. Ruthenian Triad (*Ruska Triytsia*).

The Revolutions of 1848-1849 in Europe (Springtime of the Peoples; Springtime of Nations) and the formation of political orientations of the Ukrainian elite in the Austro-Hungarian Empire. The concept of "Ukrainian Piedmont". Representatives of the Ukrainian elite: M. Levytskyi, G. Yachymovych, L. Kobyltsia.

Topic 5. The Ukrainian intellectual elite in the second half of the 19th – the early 20th century.

Ukrainian cultural elite. Ukrainian scientific elite and university education. Ukrainian spiritual elite in the social and political movement. A "Hromada" (*Community*). Ukrainian section of the Russian Geographical Society (*South-Western section of the Imperial Geographical Society*). M. Kostomarov, V. Antonovych, M. Dragomanov, P. Chubynsky, F. Vovk and others.

Politicization of the Ukrainian elite: Brotherhood of Tarasovs (*Bratstvo tarasivtsiv*). The emergence of the first political parties. M. Hrushevsky, Yu. Bachynskiy, I. Franko, M. Michnovsky.

The position of the spiritual and political elite at the early of the 20th century. The Ukrainian elite and the revolutionary events of 1905-1907. Ukrainian deputies in the First and Second State Dumas. Ukrainian deputies in the Austro-Hungarian Parliament. Political culture of the Ukrainian elite

a day before of the First World War and at the beginning of the Ukrainian Revolution. S. Petliura, P. Skoropadsky, K. Levitsky, E. Petrushevichi, V. Lypynskyi, D. Dontsov, A. Sheptytskyi and others.

4. The structure of the discipline

Topic titles	Number of hours									
	Full-time form					Correspondence form				
	Whole number	including				Whole number	including			
		l.	p/s	lab.	i.w.		l.	p./s.	lab	i.w.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Content module I. Political culture of the elite of the Middle Ages										
Topic 1. Content and tasks of the course.	8	2	-	-	6	8	-	-	-	8
Topic 2. Political culture of the Rus' elite. The 9 th – 30s of the 12 th century.	10	2	2	-	6	8	2	-	-	6
Topic 3. The political culture of the elite of the Kingdom of Rus', the Dnieper principalities, and Golden Horde Rus' (Ulus of Jochi). The middle of the 12 th – the first half of the 14 th century.	8	2	-	-	6	10	-	-	-	10
Topic 4. The Ukrainian elite in the composition of foreign states. The middle of the 14 th - the middle of the 17 th century.	12	2	4	-	6	12	2	-	-	10
Topic 5. Political culture of the Zaporozhzhian Cossacks. The first half of the 17 th century.	8	2	-	-	6	8	-	-	-	8
Total number of hours for content module 1	46	10	6	-	30	46	4	-	-	42
Content module 2. The political culture of the elite of the Modern history										
Topic 1. Political culture of the Cossack elite (starshyna) of the Ukrainian Cossack State.	10	2	2	-	6	10	2	-	-	8
Topic 2. The spiritual elite in the Ukrainian lands of the XV-XVII centuries.	8	2	-	-	6	10	-	-	-	10
Topic 3. Ukrainian Cossack and spiritual elite in the 18 th - middle of the 19 th centuries.	8	2	-	-	6	8	-	-	-	8
Topic 4. The Ukrainian elite at the end of the 18 th - the first half of the 19 th century.	8	2	-	-	6	10	-	-	-	10
Topic 5. The Ukrainian intellectual elite in the	10	2	2	-	6	6	2	-	-	4

second half of the 19 th - the early 20 th century.										
Total number of hours for content module 2	44	10	4	-	30	44	4	-	-	40
Total number of hours	90	20	10	-	60	90	8	-	-	82

5. Topics of practical classes

(for full-time form, for extramural form practical classes are not provided)

№	Topic titles	Number of hours	
		Full-time form	Correspondence form*
6.	<p>Political culture of the Rus' elite of the time. The 9th – 30s of the 12th century.</p> <p>1. Economic and social prerequisites for the formation of the political elite. Formation of institutions of power.</p> <p>2. The prince, his functions and powers. Princely Council (<i>snem</i>). The problem of heredity of power.</p> <p>3. The spiritual elite of Rus' and its orientation to the institutions of power.</p> <p>4. Peculiarities of the functions and powers of state power in the Dnieper principalities and the Rus' principality in the 12th – 13th centuries. Changes in state institutions and elite during the reign of the Golden Horde.</p> <p>5. Personalities of the political and spiritual elite: Volodymyr the Great, Yaroslav the Wise, Metropolitan Hilarion, Svyatoslav Yaroslavovych, Volodymyr Monomakh, Nestor the Chronicler, Yaroslav Osmomysl, Roman Mstyslavovych, Danylo Romanovych (Daniel of Galicia), Danylo Zatochnyk and others.</p>	2	-
7.	<p>The political culture of the Ukrainian elite during the time when Ukraine was under the rule of foreign states. The middle of the 14th - the middle of the 17th century.</p> <p>1. Ukrainian political elite under the rule of the Grand Duchy of Lithuania. Autonomous princes, Lords of the Council, boyars.</p> <p>2. The fate of the Ukrainian political elite under the power of the Polish Kingdom and the Polish-Lithuanian Commonwealth.</p> <p>3. Ukrainian spiritual elite and the Church union.</p> <p>4. The creation of the Crimean Khanate and the formation of the political elite of this state.</p> <p>5. Formation of the political culture of the Zaporozhzhian Cossacks.</p> <p>6. The Zaporzhzhian Cossack elite (<i>starshyna</i>). Figures of Cossack Hetmans in the end of the 16th – the middle of the 17th centuries.</p>	2	-
8.	<p>Political culture of the Ukrainian Cossack elite during the Ukrainian National Revolution (1648-1676) and the Hetmanship (1686-1764).</p> <p>1. Orientation of the Cossack elite (<i>starshyna</i>) on the political system of the Hetmanate as a whole and the main principles of its functioning: stratum autonomy, political autonomy, sovereignty.</p> <p>2. Political and cultural orientations to the institutions of the political system of the Hetmanate: Hetman, Monarch-protector, General Council, Council of Officers (<i>Rada Starshyn</i>), institute of the Colonels. Cossack elite and its role in the organization of the Cossack state. Regulatory mechanisms of the functioning of the political system of the Cossack state.</p>	2	-

	3. Personalities of the Cossack elders and their role in state construction: B. Khmelnytsky, I. Vyhovsky, I. Bohun, Yu. Nemyrych, P. Doroshenko. Universals of Hetmans and international treaties, as the main sources of research on the political culture of Cossack elite. 4. 3. Spiritual elite and its influence on political culture.		
9.	The political culture of the Ukrainian elite at the end of the 18th - the first half of the 19th centuries. 1. The formation of the Ukrainian intellectual elite in the Russian and Austrian empires. 2. Personalities of the Ukrainian economic elite. 3. Ukrainian cultural and political societies. 4. The revolution of 1848-1849 in Europe and the formation of political orientations of the Ukrainian elite in the Austro-Hungarian Empire.	2	
10	Political culture of the Ukrainian political elite of the era of the Ukrainian national revival. The second half of the 19th century – at the early of the 20th century. 1. Personalities of the Ukrainian elite in social movements of the second half of the 19 th century: Hrodavits, Khlopomans, Narodniks, Narodovtsi (Ukrainophiles), Moscophiles. 2. Politicization of the Ukrainian national movement. Organization of Ukrainian political parties and political culture of their representatives. 3. Ukrainian political and spiritual elite at the early of the 20 th century.	2	-
	Total number of hours	10	-

* - correspondence form (education) is not provided

6. Topics of seminars

Seminars are not provided.

7. Topics of laboratory classes

Laboratory classes are not provided.

8. Independent work

Independent work involves the study by students of basic and additional literature, familiarization with sources, getting acquainted with sources for preparing for practical classes and writing a report with a presentation as an *individual independent work*.

№ з/п	Topic titles	Number of hours	
		Full-time form	Correspondence form
	Content module I. Political culture of the elite of the Middle Ages		
1	Topic 1. Content and tasks of the course. [1], [2], [3], [4]	6	8
2	Topic 2. Political culture of the Rus' elite. The 9 th – 30s of the 12 th century. [1], [2], [3], [4]	6	6
3	Topic 3. The political culture of the elite of the Kingdom of Rus', the Dnieper principalities, and Golden Horde Rus' (Ulus of Jochi). The middle of the 12 th – the first half of the 14 th century. [1], [2], [3], [4]	6	10
4	Topic 4. The Ukrainian elite in the composition of foreign states. The middle of the 14 th - the middle of the 17 th century. [1], [2], [3], [4]	6	10
5	Topic 5. Political culture of the Zaporozhzhian Cossacks. The first half of the 17 th century. [1], [2], [3], [4]	6	8
	Content module 2. The political culture of the elite of the Modern history		

6	Topic 1. Political culture of the Cossack elite (starshyna) of the Ukrainian Cossack State. [1], [2], [3], [4]	6	8
7	Topic 2. The spiritual elite in the Ukrainian lands of the XV-XVII centuries. [1], [2], [3], [4]	6	10
8	Topic 3. Ukrainian Cossack and spiritual elite in the 18 th - middle of the 19 th centuries. [1], [2], [3], [4]	6	8
9	Topic 4. The Ukrainian elite at the end of the 18 th - the first half of the 19 th century. [1], [2], [3], [4]	6	10
10	Topic 5. The Ukrainian intellectual elite in the second half of the 19 th - the early 20 th century. [1], [2], [3], [4]	6	4
	Total number of hours	60	82

Independent work includes:

[1] – preparation for lectures and practical classes of familiarization with the main and additional literature;

[2] – familiarization with the sources;

[3] – familiarization with special literature and video materials;

[4] – preparation of reports with presentations on the topics of lectures and video materials (students choose independently from the proposed topics).

The results of independent work are evaluated during current and periodic control at lectures.

List of approximate topics of reports with presentations chosen by students:

content module 1:

– an analysis of one of the sources with an emphasis on the formation of the political culture of Ukrainian leaders:

1. Bachynskiy Yul. Ukraina Irredenta (1895). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Bachynskiy_Yulian/Ukraina_irredenta/ (Accessed 31.07.2022).

2. Dontsov D. De shukaty nashykh istorychnykh tradytsiy; Dukh nashoyi davnyiny. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0014448> (Accessed 31.07.2022).

3. Istoriya Rusov URL: <http://litopys.org.ua/istrus/rusiv.htm> (Accessed 31.07.2022).

4. Constitution of P. Orlyk. 1710. URL: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710.htm> (Accessed 31.07.2022).

5. Kostomarov M. Dvi rus'ki narodnosti (Two Russian nationalities). URL: <http://litopys.org.ua/kostomar/kos38.htm> (Accessed 31.07.2022).

6. Lypinsky V. Lysty do brativ-khliborobiv (Letters to bread-making brothers). URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3615/file.pdf> (Accessed 31.07.2022).

7. Mikhnovsky M. Samostiyna Ukrayina. (Independent Ukraine). URL: http://mnk.org.ua/media/filer_public/6b/88/6b88b437-e76d-4278-9677-67c79b4aa3fa/samostiina_ukraina_vyd2012.pdf (Accessed 31.07.2022).

8. Monomakh V. Povchannya dityam URL: <http://litopys.org.ua/pvlyar/yar09.htm> (Accessed 31.07.2022).

content module 2:

- analysis of one section of the monograph with an emphasis on the formation of the political culture of Ukrainian leaders:

1. «Prykladom svoiykh predkiv...». Istoriya parlamentaryzmu na ukrayins'kykh zemlyakh u 1386–1648 rokakh: Pol's'ke korolivstvo ta Rich Pospolyta / V. Mykhaylovs'kyi, O. Vinnychenko, I. Teslenko, P. Kulakovs'kyi / Za red. V. Mykhaylovs'koho. T. I. Kyiv, 2018. 384 s.

2. Balushok V. Initsiatsiya ukrayintsiv ta davnykh slov'yan. Kyiv, 2016. 263 s. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0014303> (Accessed 31.07.2022).

3. Braychevs'kyi M. Yu. Tvory. T. 1: Suspil'no-politychni rukhy v Kyivs'kyi Rusi. Istorychna dumka v Kyiv's'kyi Rusi / Upor. Yu. Kukharuka. Kyiv, 2004. 720 s.

4. Voytovych L. Knyazha doba na Rusi: portrety elity: monohrafiya. Bila Tserkva, 2006. 782 s.
5. Odnorozhenko O. Ukrayins'ka (rus'ka) elita doby Seredn'ovichchya i rann'oho Modernu: struktura ta vlada. Kyiv: Tempora, 2011. 421 s.
6. Reyent O. P. Ukrayina v impers'ku dobu (KXIKX – pochatok XX st.). Kyiv, 2003. 340 s.
7. Rychka V.M. “Vsya korolivs'ka rat” (Vlada Kyyivs'koyi Rusi). Kyiv, 2009. 180 s.
8. Strukevych O. Polityko-kul'turni oriyentatsiyi elity Ukrayiny-Het'manshchyny: intehral'nyy pohlid na pytannya. Kyiv, 2002. 533 s.
9. Chukhlib T. Sekrety ukrayins'koho polivasalitetu. Khmel'nyts'kyi–Doroshenko–Mazepa / NAN Ukrayiny. Instytut istoriyi Ukrayiny; Naukovo-doslidnyy instytut kozatstva. Kyiv, 2011. 327 s.
10. Shandra V. S. Malorosyys'ke heneral-hubernatorstvo, 1802-1856: funktsiyi, struktura, arkhiv: monohrafiya. Kyiv, 2001. 356 s.

9. Teaching methods

The following teaching methods are used during the teaching of the academic discipline:

1. Verbal: a lecture, discussion, including discussion of problem issues.
2. Visual: presentation, including presentation of own research results.
3. Practical: working with documentary sources, performing individual tasks.

Offline and online consultations are planned.

10. Forms of control and evaluation methods (including criteria for evaluating outcomes of studying)

1. Current control:

- oral survey at practical classes;
- oral survey and/or testing at lectures;

correspondence form: testing after completing the study of the lecture material on the topics of content modules. Control papers (testing) contain 10 test tasks each (total of two tests = 20) with one correct answer. For each correct answer to one test task, the applicant receives 1 point.

2. Periodic control:

- evaluation of a report with a presentation on a given topic at the end of each content module.

3. Final control: the exam takes place in oral form, as an answer to two questions in the exam ticket. Students receive exam questions at the start of the course.

The overall final assessment is defined as the sum of points based on the results of current, periodic and final control (the exam).

The total number of points is 100.

Criteria for evaluating work in a practical classes (full-time form), at lectures (correspondence form, practical classes are not provided):

Points	Evaluation criteria
4	The student is present at the practical classes, fully answers one of the questions of the practical classes plan; actively complements the answers of other students; answers questions on the topic proposed by the teacher.
2-3	The student is present at the practical lesson, fully answers one of the questions of the practical lesson plan; does not supplement the answers of other students; answers questions on the topic proposed by the teacher.
1	The student is present at the practical classes, does not fully answers one of the questions of the practical lesson plan; actively complements the answers of other students; does not answer all the questions on the topic proposed by the teacher.
0	The student is absent from the practical classes or is present at the practical classes and does not answer any of the questions of the practical lesson plan; does not complement the answers of other applicants; does not answer questions on the topic proposed by the teacher.

Criteria for evaluating independent work of a report with a presentation, which must be defended in a practical classes or specially designated consultation:

Type of independent work	National scale score	Points	Criteria for evaluating independent work of a report with a presentation
Development and defense of a report with a presentation	Perfectly	20-25	The report with the presentation was made independently and originally, the design of the report complies the requirements: 13-15 slides with illustrations and text; rationally used capabilities of computer animation; information in the presentation using sources; available conclusions related to the text; during the defense, the student orients himself in the topic and studied literature; answers two questions proposed by the teacher on the topic of the report.
	well	15-19	The report with the presentation was made independently and originally, the design of the report complies the requirements: 10-12 slides with illustrations and text; rationally used capabilities of computer animation; information in the presentation using sources; available conclusions related to the text; during the defense, the student orients himself in the topic and studied literature; answers one of the two questions proposed by the teacher on the topic of the report.
	Satisfactory	10-14	The report with the presentation was made independently, the design meets the requirements with little mistakes: 6-9 slides with illustrations and text; irrationally used capabilities of computer animation; information in the presentation is presented without sources; available conclusions do not exactly correspond to the text of the work; when defending the report, the student is poorly oriented in the topic and studied literature; does not answer any of the two questions proposed by the teacher on the topic of the report.
	unsatisfactory with the possibility of retaking	1-9	The report with the presentation was made independently, , It has 2-5 slides with illustrations and text; the possibilities of computer animation are not used, there are mistakes in the placement of information on the slides; information in the presentation has not sources; no conclusions; when defending the report, the student does not focus on the topic and does not answer any of the two questions proposed by the teacher on the topic of the report.
	unsatisfactory with the obligatory re-study of the discipline	0	Task not completed. a report with a presentation Not counted, it is not done independently or copied from the Internet.

Criteria for evaluating students in the exam:

National scale score	Points	Criteria for evaluating
Perfectly	26-30	<p>The student correctly, exactly and repeatedly reviewed all the questions of the examination ticket, clearly and logically answered the questions put by the examiners.</p> <p>Grossly and universally know the zmist of theoretical nutrition, freely use terminology.</p> <p>It is logical to think and to develop, to gain theoretical knowledge in the analysis of historical problems, to make independent vysnovkas, to reveal causal and inherited links.</p>
well	19-25	<p>The student correctly, exactly and repeatedly reviewed all the questions of the examination ticket, clearly and logically answered the questions put by the examiners.</p> <p>Grossly and universally know the zmist of theoretical nutrition, freely use terminology.</p> <p>It is logical to think and to develop, to gain theoretical knowledge in the analysis of practical problems, to make independent vysnovkas, to reveal causal and inherited links.</p> <p>When answering some questions, the student lacks sufficient arguments, the student makes mistakes that are eliminated by the examiner himself when the examiner points them out.</p>
Satisfactory	10-18	<p>The student has incompletely completed all the tasks of the examination ticket, the answers to additional questions are unclear. Possesses a basic amount of theoretical knowledge, inaccurately uses historical terminology and dates. Experiences significant difficulties in constructing an independent logical answer, in applying theoretical knowledge, in identifying cause-and-effect relationships. There are significant mistakes in the answers.</p>
unsatisfactory with the possibility of retaking	2-9	<p>The student did not complete the task of the examination ticket, in most cases he did not answer the additional questions of the examiners. He did not master the basic amount of theoretical knowledge, he revealed a low level of knowledge of historical terminology and dates. Answers to questions are fragmentary, inconsistent, cannot reveal cause-and-effect relationships. There are a significant number of serious mistakes in the answers.</p>
unsatisfactory with the obligatory re-study of the discipline	0-1	<p>Does not own educational material. can only do the elements of the task, needs constant help from the teacher.</p>

11. Questions for final control

1. Describe the political culture of Rus' state leaders.
2. Describe the opinions of Rus' spiritual elite about state institutions.
3. The prince, his functions and powers. Princely Council (*snem*). The problem of heredity of power.
4. Determine how state institutions and political power in Russia changed during the reign of the Golden Horde.
5. Determine how state institutions and political power changed in Ukrainian lands during the time of the Grand Duchy of Lithuania.

6. Describe the integration of the elite of the Ukrainian territories into the political system of the Grand Duchy of Lithuania.
7. Describe the formation of the political culture of the elite of the Crimean Khanate of the 15th century.
8. The fate of the Ukrainian political elite under the power of the Kingdom of Poland and the Polish–Lithuanian Commonwealth.
9. Analyze the main points of reference in the political culture of the Zaporozhzhian Cossacks.
10. Analyze what was new that the Cossacks brought to the formation of the political consciousness of the people.
11. Describe the orientation of the Cossack elite towards the political system as a whole (autonomy, independence, reunion of lands (Sobornist), etc.).
12. "The Grand Duchy of Rus'" as one of the elements of the political culture of the Ukrainian elite of the 16th - 17th centuries.
13. Describe the orientation of the Cossack elite (starshyna) to the state institutions of the Cossack-hetman state: Hetman, Monarch-protector, General Council, Council of Officers (*Rada Starshyn*), institute of the Colonels.
14. Describe the main characteristics of the political culture of the elite of the Hetmanate of the 18th century.
15. To analyze the significance of small controversy between representatives of the Orthodox and Catholic Churches for the future fate of Ukraine.
16. Significantly invested brotherhoods (Orthodox brotherhood) in the political consolidation of the Ukrainian society and the formation of a new elite.
17. Describe the main orientations of the political culture of the inhabitants of the towns in the 16th - 18th centuries
18. Describe the causes and consequences of the religious split in Ukraine and appearing on the Greek Catholic Church.
19. Hetman universals and international treaties as the main sources of research into the political culture of Cossack elders.
20. Hetman P. Orlyk's "Constitution" as a document about the political culture of the Ukrainian elite.
21. Analyze the difference in the political culture of the Ukrainian elite under the power of the Austrian and Russian empires at the end of the 18th- the first half of the 19th century.
22. Formation of the intellectual elite at the end of the 18th- the first half of the 19th century: V. Kapnist, I. Kotlyarevskyi. "History of the Rus' People" (*Istoriya Rusov*).
23. Identify the social basis of the formation of Ukrainian elites under the power of the Austrian Empire in the first half of the 19th century. What strates formed the elite.
24. Analyze how the Revolutions of 1848–1849 in Europe affected the political culture of Ukrainian society.
25. Identify the social basis of the formation of Ukrainian elites under the power of the Russian Empire in the first half of the 19th century.
26. Describe the main political orientations of the Ukrainian elite under the power of the Austro-Hungarian Empire in the second half of the 19th and the early 20th centuries.
27. Describe the main political orientations of the Ukrainian elite under the power of the Russian empires in the second half of the 19th and early 20th centuries.
28. Define the main directions of political thought of the Ukrainian elites under the power of the Austrian and Russian empires in the first half of the 19th century.
29. Describe the political orientations of the Ukrainian political and spiritual elite of the beginning of the 20th century.
30. Analyze the program documents of the Ukrainian parties of the the early 20th centuries: what political orientations are characteristic of them?

12. Distribution of points received by students
Full-time education

Current and periodic monitoring										Final control (the exam)	Sum of points
Content module 1					Content module 2					30	100
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T5		
-	4	-	4	-	4	-	-	4	4		
Individual independent work (report with presentation) = 25 points					Individual independent work (report with presentation) = 25 points						

Formative evaluation

Types of educational work	Points for one classes	Number of classes	Total number of points
Content module 1			
Current control in practical classes	4	2	0–8
A report with a presentation on content module 1	25	1	0–25
Total according to content module 1			0 – 33
Content module 2			
Current control in practical classes	4	3	0–12
A report with a presentation on content module 1	25	1	0–25
Total according to content module 1			0 – 37
Final control (the exam)			0 – 30
Sum of points			0–100

Correspondence education

Current and periodic monitoring										Final control (the exam)	Sum of points
Content module 1					Content module 2					30	100
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T5		
Control work (test) for content module 1 = 10 points					Control work (test) for content module 2 = 10 points						
Individual independent work (report with presentation) = 25 points					Individual independent work (report with presentation) = 25 points						

Formative evaluation

Types of educational work	Points for one classes	Number of classes	Total number of points
Content module 1			
Current control at lectures: Control work on content module 1	5	2	0–10
A report with a presentation on content module 1	25	1	0–25
Total according to content module 1			0 – 35
Content module 2			
Current control at lectures: Control work on content module 2	5	2	0–10
A report with a presentation on content module 2	25	1	0–25
Total according to content module 2			0 – 35

Final control (the exam)			0 – 30
Sum of points			0–100

Assessment scale: national and ECTS

Sum of points for all types of educational activities	ECTS evaluation	National scale score	
		for exam, course project (work), practice	for credit
90 – 100	A	Perfectly	credited
85-89	B	well	
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E	Satisfactory	
35-59	FX	unsatisfactory with the possibility of retaking	not credited with the possibility of retaking
0-34	F	unsatisfactory with the obligatory re-study of the discipline	not credited with obligatory re-study of the discipline

13. Educational and methodical support

1. Working program. Site: onu. edu. ua
2. Syllabus. Site: onu. edu.
3. Multimedia presentations.
4. Bachyns'ka O., Honcharuk T. Politychna kul'tura ukrayins'koyi elity seredn'ovichchya ta modernoyi doby : metod. vkazivky dlya zdobuvachiv druhooho (mahister.) rivnya osvity, spets. 032 Istoriya ta arkhelohiya. Odesa : Odes. nats. un-t im. I. I. Mechnykova, 2022. 28 s.
5. Bachyns'ka O. A. Istoriya ukraïns'koho kozattva ta iogo svitovykh analohiv: navch.-metod. posib. do vybirkovoho (spetsial'noho) kursu dlya zdobuvachiv pershooho osvith'oho rivnya "bakalavr", spets. 032 Istoriya ta arkhelohiya. Rozdil druhyy: Istoriya kozatstva u "pislyakozats'ku dobu" napykintsi XVIII – XX st. Odesa : Odes. nats. un-t im. I. I. Mechnykova, 2020. 156 s.
6. Bachyns'ka O. Istoriya ukrayins'koho kozatstva. XV–XX st.: Chast. 2: kinets' XVIII-XX st.: navch.-metod. posibnyk dlya studentiv istor. f-tu. Odesa: Astroprynt, 2007. 104 s.

14. Recommended literature

Sources:

1. Bachynskyi Yul. Ukraina Irredenta (1895). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Bachynskyi_Yulian/Ukraina_irredenta/ (Accessed 31.07.2022).
2. Dontsov D. De shukaty nashykh istorychnykh tradytsiy; Dukh nashoyi davnyny. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0014448> (Accessed 31.07.2022).
3. Istoriya Rusov URL: <http://litopys.org.ua/istrus/rusiv.htm> (Accessed 31.07.2022).
4. Constitution of P. Orlyk. 1710. URL: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710.htm> (Accessed 31.07.2022).
5. Kostomarov M. Dvi rus'ki narodnosti (Two Russian nationalities). URL: <http://litopys.org.ua/kostomar/kos38.htm> (Accessed 31.07.2022).
6. Lypinsky V. Lysty do brativ-khliborobiv (Letters to bread-making brothers). URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3615/file.pdf> (Accessed 31.07.2022).

7. Mikhnovsky M. Samostiyna Ukrayina. (Independent Ukraine). URL: http://mnk.org.ua/media/filer_public/6b/88/6b88b437-e76d-4278-9677-67c79b4aa3fa/samostiina_ukraina_vyd2012.pdf (Accessed 31.07.2022).
8. Monomakh V. Povchannya dityam URL: <http://litopys.org.ua/pvlyar/yar09.htm> (Accessed 31.07.2022).
9. Istoriya Ukrayiny. Dokumenty. Materialy/ Uporyadnyk V. Karol'. Kyiv, 2001. 446 c.
10. Universalny Bohdana Khmel'nyts'koho. 1648-1657 rr. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0008968> (Accessed 31.07.2022).
11. Universalny ukrayins'kykh het'maniv vid Ivana Vyhovs'koho do Ivana Samoylovycha (1657-1687). URL: <http://resource.history.org.ua/item/0008968> (Accessed 31.07.2022).

Main:

1. Balushok V. Initsiatsiya ukrajintyiv ta davnykh slov'yan. Kyiv, 2016. 263 s. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0014303> (Accessed 31.07.2022).
2. Bachyns'ka O.A., Chukhlib T.V. Kozats'ka Ukrayina pislya zruynuvannya Zaporoz'koyi Sichi. (1775-1905): monohrafiya. Kyiv, 2021. 351 s.
3. Voytovych L. Halyts'ko-Volyns'ki etyudy: [zb. st.]. Bila Tserkva, 2011. 477 s.
4. Makushyna H.I. Politychna kul'tura naselennya Het'manshchyny u XVIII st. Naukovi pratsi. 2011. Vyp. 159. T. 171. S. 6-10.
5. Odnorozhenko O. Ukrayins'ka (rus'ka) elita doby Seredn'ovichchya i rann'oho Modernu: struktura ta vlada. Kyiv: Tempora, 2011. 421 s.
6. «Prykladom svoiykh predkiv...». Istoriya parlamentaryzmu na ukrajins'kykh zemlyakh u 1386–1648 rokakh: Pol's'ke korolivstvo ta Rich Pospolyta / V. Mykhaylovs'kyy, O. Vinnychenko, I. Teslenko, P. Kulakovs'kyy / Za red. V. Mykhaylovs'koho. T. I. Kyiv, 2018. 384 s.
7. Rychka V. M. Lytsar Dukhu: Volodymyr Velykyy v istoriyi ta pam'yati. Kyiv, 2015. 132 s.
8. Rychka V. M. Pryhaduvannya Rusi (osmyslennya spadshchyny Sv. Volodymyra v ukrajins'kiy suspil'no-politychniy dumtsi XVII st.). Ukrayins'kyy istorychnyy zhurnal. 2012. №1. S. 29-45.
9. Chukhlib T. Poshyrennya nazvy "Ukrayina" v ofitsynomu dyskursi Rechi Pospolytoyi yak odyn iz naslidkiv Lyublins'koyi uniyi 1569 r. Ukrayins'kyy istorychnyy zhurnal. 2019. №4. S.4 - 24.
10. Chukhlib T. Sekrety ukrajins'koho polivasalitetu. Khmel'nyts'kyy–Doroshenko–Mazepa / NAN Ukrayiny. Instytut istoriyi Ukrayiny; Naukovo-doslidnyy instytut kozatstva. Kyiv, 2011. 327 s.

Additional

1. Braychevs'kyy M. Yu. Tvory. T. 1: Suspil'no-politychni rukhy v Kyivs'kyy Rusi. Istorychna dumka v Kyivs'kyy Rusi / Upor. Yu. Kukharuka. Kyiv, 2004. 720 s.
2. Voytovych L. Knyazha doba na Rusi: portrety elity: monohrafiya. Bila Tserkva, 2006. 782 s.
3. Voytovych L. Knyazivs'ki dynastiyi Skhidnoyi Yevropy (kinets' IX - pochatok XVI st.). Sklad, suspil'na i politychna rol': ist.-heneal. doslidzh. L'viv, 2002. 649 s.
4. Vul'f L. Vynayennya Skhidnoi Yevropy. Mapa tsyilizatsii u svidomosti epokhy Prosvitnytstva. Kyiv, 2009. 592 s.
5. Holovko O. B. Knyaz' Roman Mstyslavovych ta yoho doba. Kyiv, 2001. 249 c.
6. Honcharuk T.H. Hryhoriy Pot'omkin – het'man ukrajins'koho kozatstva. Odesa, 2002. 125 s.
7. Istoriya ukrajins'koho kozatstva. Narysy u 2-kh t. Kyiv, 2006. T. 1. 800 s.; 2007. T. 2. 724 s.
8. Istoriya ukrajins'koyi kul'tury. V 5-ty t. T. 2. Ukrayins'ka kul'tura III – pershoi polovyny XVII st. Kyiv, 2001. 847 s.
9. Reyent O. P. Ukrayina v impers'ku dobu (XIX – pochatok XXh st.). Kyiv, 2003. 340 s.
10. Rychka V.M. "Vsya korolivs'ka rat'" (Vlada Kyivs'koyi Rusi). Kyiv, 2009. 180 s.
11. Rychka V.M. Znaky vlady: orhanizatsiya ta formy reprezentatsiyi verkhovnoyi vlady u Kyivs'kiy Rusi. Ukrayins'kyy istorychnyy zhurnal. 2009. №1. S. 67-83.

12. Strukevych O. K. Politychna kul'tura starshyny Ukrayins'koyi kozats'koyi derzhavy providni intehral'ni oriyentatsiyi: avtoref. dys. d-ra ist. nauk: 07.00.01/ Kyivs'kyi natsional'nyy un-t imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2005. 36 s.

13. Strukevych O. Polityko-kul'turni oriyentatsiyi elity Ukrayiny-Het'manshchyny: intehral'nyy pohlid na pytannya. Kyiv, 2002. 533 s.

14. Chukhlib T. Het'many i monarkhy. Ukrayins'ka derzhava v mizhnarodnykh vidnosynakh 1648-1714 rr. Kyiv; N'yu-York, 2003. 518 s.

15. Shandra V. S. Malorosiys'ke heneral-hubernatorstvo, 1802-1856: funktsiyi, struktura, arkhiv: monohrafiya. Kyiv, 2001. 356 s.

15. Electronic information resources

- Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine. URL: <http://history.org.ua/>
- Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine. URL: <https://filosof.com.ua/>
- Sources and publications on the history of the formation of the Ukrainian elite. URL: <http://www.history.org.ua>